

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

TÁRSADALMI HETILAP.

Előfizetési feltételek:

Budapest, VI., váczi körút 3.

SZERKESZTI

Egész évre házhoz küldve . . . frt 7.—
Félévre » 3.50
Negyedévre » 1.75

hová minden küldemény intézendő.

SZABOLCSI MIKSA.

Egyes szám ára 14 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

A zsidó vallásfelekezet receptiója.

A M. Zs. Sz.-vel folytatott polemiánkat már befejezettnek hittük, midőn az említett szemle novemberi füzetében újból visszatér a receptio kérdésére és jónak látja most már állításaink elferdítéséhez is folyamodni. Mi a személyeskedés terére cikkiró urat nem követjük, mert természetünk ezt nem veszi be... De magára a szóbanforgó kérdésre még néhány észrevételt tenni ohajtunk.

Recapituláljuk, miről is folyt a vita tulajdonképen?

A M. Zs. Sz. közönyösnek jelentette ki, hogy van-e zsidó országos képviselő vagy nincs; mert a kik vannak, szerinte úgy sem tettek zsidó érdekekben semmit. Erre kimutattuk, hogy igen is tettek; és rámutattunk arra, hogy mit tettek. Ez, cikkiró ur szerint, mind semmi, mert nem nyújtottak be határozati javaslatot a zsidó felekezet törvényes befogadására. Erre kifejtettük, hogy az ily határozati javaslat kilátással nem bír s az akadályokat, különösen azon aggályokban véltük észlelhetni, hogy egyrészt maga a zsidóság egy része, ha az ez iránti mozgalom megindult volna, talán kérvényezett volna ellene s hogy másrészt nem volt elég garancia arra nézve, hogy a politikai faktorok s ezek között különösen a főrendiház a receptiót el is fogadta volna. Ezen állításaink által vontuk magunkra a M. Zs. Sz. most már bösz haragját. *Ferdy* »rágalmazuk a hitfelekezetet«, hogy »vétkezünk az igazság ellen«, hogy a »leplezett Hillel csoda rabbival egy nézetben vagyunk«, volt a legkevesebb, a mit merész állításunkért el kellett törnünk. Sőt még erősebb fegyvereket is szegzett ránk a cikkiró ur: az ő zsidó történeti oktatásait. Itt azonban csakhamar elfogyván a puskapora, kényszerkölcsönért folyamodott Löw híres könyvéhez: »Zur neueren Geschichte der Juden in Ungarn.« Még

ezt is megbocsátottuk volna néki, mert hát sajátjából nem telt; de a mi egy tárgyilagos polemiában megbocsáthatlan, az az ellenezetek elferdítése.

Ferdítés pedig, ha azt, mit a multa vonatkozólag mondtunk, cikkiró ur úgy adja elő, mintha mi azt a jelenre, vagy a jövőre nézve mondtunk volna.

Ferdítés, ha cikkiró azt fogja ránk, mintha mi akár a congressus előtti időkből, akár a congressuson történekből bizonyítottuk volna, hogy a zsidók a receptió ellen kérvényeztek. Ezt mi nem mondtunk; felhívjuk cikkiró urat, olvassa ránk, ha mondtunk.

Ilyen eszközökkel nem lehet vitatkozni, mert ezek nem az igazság fegyverei.

Állításainkat ezentul is fenntartjuk, s ebben cikkiró ur sem támadásai, sem gúnyja által meg nem zavartatjuk magunkat; de tiszta szívből fogunk örvideni, ha álláspontunk pessimistikusnak fogna bizonyulni a következés által; mert mi is tudunk felekezetünkért lelkesülni, legalább is úgy, mint cikkiró ur.

S hogy nyilvánított aggályainknak mi szolgált alapul, megmondjuk magunk egyszerien és röviden; a cikkiró urnak ezért sem eszt, sem inventióját megeröltetnie nem kell. Megmondjuk, hogy sem a negyvenes évek, sem a congressuson történekre nem fogunk utalni, hanem a legutóbbi évekből, ugyszólván a napjainkban és szemünk előtt történekből fogunk egyet-mást felhozni.

A zsidó felekezetbeliek szakadása nemcsak két, de több pártra, sajnos, el nem tagadható. Ez már a congressuson mutatkozott s tart mai napság is. Ezt csak az nem látja, a ki struczmádár módjára látni nem akarja. A congressus megállapodásait a zsidóság egy része magára nézve kötelezőnek el nem ismerte. Orvoslást

keresett a koronánál és a törvényhozásnál s meg is kapta; a lelkiismereti szabadság megővésének hangzatos jelszava alatt kimondatott a kényszer alkalmazásának mellözése s evvel jóformán kárba vezett a congressus munkálata, elodáztatott a községek egységes rendezése, a felekezet autonomiájának keresztülvitele s lehetlenné vált az egész felekezet recipiáltatása. Tehát ki akadályozta meg a receptiót, mely a congressus végcélja volt? Maguk a zsidók, egyenetlenkedésük és pártoskodásuk által.

Az autonomiát és receptiót a többi felekezetek is csak küzdelmek árán szerezték meg — csak a protestansok százados küzdelmeire utalunk; — kétszen, feltálatva nem jutott egynek sem osztályrészül. Ezt a zsidók nem ismerték fel. A helyett, hogy solidaritásba lépve, vállvetve küzdöttek volna, pártoskodtak és szétmáltak; sőt nem átalották az ország törvényhozásával is elhítenni, mintha ott, hol csak nagyon is ephemer pártok, vagy fractiók állottak egymással szemben, két külön zsidó vallásfelekezetnek egymáshoz való kényszerítéséről volna szó. Így jött létre Deák Ferencz támogatása mellett a képviselőháznak 1870. márczius 18-iki határozata, mely »két különböző, dogmatikus kérdésekben egymástól eltérő zsidó vallásfelekezetet« ismert el.

Vajjon. ez eljárás által a zsidó hitügy rendezése és a felekezet recipiálása előmozdított, avagy megakadályoztatott-e, ezt bírálja meg az elfogulatlan olvasó. Mi azt hisszük, hogy a felekezet a kebelében kitört pártoskodás, a kölcsönös gyanúsítás és szenvedélyes hangon tartott tollharcz által, mely leginkább a miniszteriumhoz és a törvényhozáshoz intézett kérvényekben nyilvánult, igen megkönnyítette, hogy a hivatott tényezők a receptio kérdésével szemben fagyos közönyt foglaltak el. Nem is beszélünk az antiszemita áramlatról, mely az amugy is közönyös kebleket bizonyára nem tette fogékonyabbakká a zsidók kívánságai iránt.

S ezt az egyenetlenkedést még a tiszta-eszlári perrel megindult vad hajsza válságos napjai sem voltak képesek elosztatni. Sőt 1884. január 17-én a zsidóság egy része: a magyar és erdélyországi aut. orthodox izr. hitfelekezet közvetítő bizottsága az izr. községkerületi elnökök gyűlésének abbeli kérelmére, »hogy a zsidó hitfelekezet a törvényhozás által az önkormányzati joggal felruházott felekezetek sorába felvétessék«, csakis a congressistákkal szemben elfoglalt rideg és engesztelhetlen separatistikus álláspontját han-

goztatja s egy szóval sem támogatja a receptio iránt előterjesztett kérelmet. »Ugy, de képzelkető-e az, — mondja a közvetítő bizottság említett előterjesztése a miniszterhez — hogy két hitvallás hívei egy és ugyanazon szószéket, felekezeti iskolát, esetleg hittanodát együttesen használjanak, szóval egy hitközséget képezzenek?« Majd: »Hogy lehet mindezeknél fogva hitközségi, vagy felekezeti egységről beszélni? Ők rabbiseminariumot állítottak fel, mely a zsidó hitvallás sarkalatos alapelveivel ellentétben van és melyből kikerülendő rabbik vallási összes functióit igénybe venni hitvallásilag szigoruan tiltva van.«

Hát ez az a rajongás a receptióért, ez az a lelkesedés, melyet cikkiró ur olvasóival el akar hitetni? Hát ez jogositja fel cikkiró urat arra, hogy a felekezet rágalalmazásával, az igazság elleni vétkezéssel vádoljon minket, kik tények alapján ítéljük meg a helyzetet s nem üres phrázisok után indulunk? Bizony, bizony jó volna cikkiró urnak egy kicsit hátrább állani az agarakkal!

De ha ez cikkiró urnak még nem elég, szolgálunk még egy másik adattal is.

1880-ban az izr. iskola-alap kérdésével foglalkozott a magyar törvényhozói testület.

Az országos izr. iroda elnökségének kérelme abban pontosult össze, hogy »a törvényhozás, csak egy izr. hitfelekezetet elismerve, az iskolaalap felosztása iránti kérelembe ne bocsátkozzék, hanem utasítsa a kormányt, hogy az izr. hitügy rendezése tárgyában törvényjavaslatot terjesszen a ház elé.«

Cikkiró ur nemes felháborodása után ítélve meg a helyzetet, bizonyára mindenkinek azt kellett volna várnia, hogy az összes zsidóság, tehát az orthodoxok ép úgy, mint a status-quo-pártiak is a legbensőbb odaadással és igazi lelkesedéssel támogatják vala az országos irodának a hitügy rendezése iránt előterjesztett kérelmét. S mégis, hogy nyilvánult a rajongás, a lelkesedés? Ugy, hogy a receptióérti kérelem majd fagyos hallgatással mellőztetett, majd nyílt megtámadtatásoknak lón kitéve. Különösen az orthodoxok mellőzték hallgatással a receptiót, annál inkább hangsúlyozva a két felekezetet; a status-quo-pártiak — ezek is egy még pedig jelentékeny része a zsidóságnak — pedig nyíltan tiltakoztak az országgyűléshez beadott kérvényeikben, hogy »a hitügynek a neologok által kért rendezése csak szóba is hozassék.«

Ezek tények, a melyekről cikkiró ur az 1878—81-iki országgyűlési irományok 14. kötetéből meggyőződhetik.

Rágalom-e tehát, ha aggályaink voltak, vajjon a receptió iránti határozati javaslat ellen a zsidóság egy része nem fogna-e kérvényezni S vajjon ezekkel a tényekkel szemben mit bizonytt cikkiró ur a negyvenes évekből meritett reminiscenciákkal, melyek, mellesleg mondva, az akkori főrendiházat is receptió-ellenesnek tüntetik fel; mit bizonyit avval a lelkesedéssel, melylyel néhai báró Eötvös Józsefnek a congressuson tartott megnyitó beszéde pártkülönbség nélkül fogadtatott; s mit bizonyit végre a zsidó felekezet recipiáltatása iránt a congressuson előterjesztett és — alighanem az orthodoxok absentálása után — egyhangulag elfogadott határozati javaslat? — Semmit.

Tény, hogy a zsidó felekezet receptiójának sok egyéb apróbb-nagyobb akadályain kívül van egy főakadály, a melyet mindenek előtt el kell háritani, s ez a zsidó felekezet egységének megtámasztása maguk a zsidók által: a felekezeti particularismus. *)

Nem kételkedünk, hogy a haladó cultura, a felvilágosodottság terjedése, a testvéri összetartás ébredő érzete s mindenek felett a zsidók politikai érettsége ezen akadályt is csakhamar le fogja győzni. Addig is legyünk méltányosak, s ne róvjuk fel néhány embernek hibául az — összes zsidóság hibáját! Ne keressünk bünbakot, mikor magunk vagyunk a bünösök. De lássunk hozzá a munkához s távolítsuk el az akadályokat, melyek felekezetünk közjogi fejlődésének útjában állanak; ismerjük fel végre az egységes zsidóságban rejlő erőt és hatalmat! Legyünk egygyé, s ne mozdítsuk vakságunkban magunk is elő a: »divide et impera« kárhuzatos alkalmaztatását felekezetünkre.

Dr. Ullmann Sándor,

orsz. képviselő.

*) E jeles cikk irója nagy szolgálatot tenne felekezetének — és reméljük, hogy ezt nem is fogja töle megtagadni — ha megjelölné az utat is, melyen haladva, ezt a célt el is érhetnők. A magyar zsidóság legnagyobb átka: pártokra szakadt volta. A ki megnevezné a módokat, melyekkel ezen a bajon segíteni lehetne, hála kötelezné az egész magyar zsidóságot; de szolgálatot tenne egyszersmind a hazának is, a kultúrának is. Cikkiró ur, ki egy idő óta a zsidó ügyek tanulmányozásával behatóan és szeretettel foglalkozik, valóban hivatva volna ugy tehetségénél, mint állásánál fogva meg tenni erre nézve az első lépést.

A zsidó középiskola kérdéséhez.

I.

A magyar közoktatási költségvetés országgyűlési tárgyalása alkalmával azon évről-évre megújuló szemrehányással találkozunk, hogy a zsidófelekezetbeliek tömegesen látogatják a többi hitfelekezetnek sulyos áldozatokkal fenntartott középiskoláit, anélkül, hogy azok tetemes költségeihez csak némileg járulnának, minthogy a zsidó tanulók által fizetett tandij a tömeges látogatás által szükségelt parallel osztályok felállítására megkivántató kiadás többletet még részben sem fedezi. Antiszemita részről felszólítottunk önálló középiskolák alapítására, nem ugyan parallel osztályok elkerülhetése céljából, hanem hogy az elkülönítő tarsadalmi válaszfal már a gyermekek közé vonassék; philosemiták (Pulszky Ferencz és mások) az ellenséges felszólalások hatástalannátételére azon jó tanácssal szolgálnak, hogy a zsidó tanulók okozta kiadási többlet fedezésére más felekezeti középiskoláknál alapítványokat tegyünk. Idején levőnek tartom ezen themáról szólni, minthogy maholnap ismétlődni fog elleneink igazságosnak látszó, de valójában téves szemrehányása és barátaink méltányosnak tetsző, de igazában czélszerűtlen tanácsa.

Igaznak látszónak mondom az antiszemita szemrehányást és méltányosnak a philosemita kivánságot, mert sajnos tény, hogy hitsorsosaink gyermekei aránytalan számban tódulnak a középiskolába, mi által a párhuzamos osztályok felállítása szükségessé válik, valamint az is, hogy a tandij nem arányos járulék a fentartási költségekhez képest. Csakhogy a mérvadó zsidókörök épen azért nem fognak önálló zsidó középiskolák alapításához, mivel „antiszemita“ részről sürgetik, és mivel a modern gondolkodásu hazafias zsidók nem akarnak a tudomány és műveltség terén felekezeti korlátot emelni és inkább szívesen látnák a „papiron“ egyenjogositott zsidóság teljes beolvadását a magyar nemzet testébe, mi az iskolai elkülönítés mellett csak hátráltatnék.

Én sem az antiszemiták rosz akaratu nézetét, sem hitsorsosaim téves elfogását nem oszthatom; mert meggyőződésem, hogy a zsidó középiskola sem különitene el a zsidó tanulót más vallásuaktól, mert ez utóbbiak felkeresnék a kor színvonalán álló jeles tanárok által lelkiismeretesen és buzgón vezetett középiskolákat, mint látogatják a keresztény szülők gyermekei a nyitra-, trencsén-, árva-, turóc-, és liptóme gyei zsidó népiskolákat, melyek a kath. és evangélikus, sőt az állami népiskolákat is jóval felülmulják és mint látogatják a keresztény növendékek hazánk egyedüli zsidó középiskoláját, a vágúj helyi 4 osztályu állami segélylyel fenntartott nyilvános izr. reáltanodát, melyről jövő cikkemben bővebben szándékozom szólni, ha tek. szerkesztő ur szíveskedik tért engedni becses lapjában. *)

És a zsidó középiskolát magyar nemzetiségi, társadalmi és a phrasisszerűen hangoztatni szokott assimilatio szempontjából sem tartom károsnak, hanem említett meggyőződéséből kifolyólag hasznosnak és előnyösnek; zsidófelekezeti tekintetből pedig elodázhatlanul szükségesnek; mert csakis a zsidó középiskolából kikerülő generatio volna képes azon sajnos közönyt eloszlatni, mely összes felekezeti intézményeinkben észlelhető; csak vallásos szellemben nevelkedett zsidó értelmiségünk leendő hivatva felekezeti intézményeinket azon lethargiából felébresztene, melyben évek óta sínlődik. Honnan van azon feltűnő jelenség, hogy más felekezeti kiváló írók költők és politikusok felekezetük zászlaját fennen lobogtatják és legelső és legszentebb kötelességüknek tartják a haza javának előmozdítása mellett felekezeti intézményeik felvirágoztatására legjobb erőiket szentelni? Honnan van azon a vallások történetében példátlan és szomorú anomalia, hogy éppen legműveltebb és legtudományosabb hitsorsosaink kicsinyes haszonlesésből, sőt gyakran anyagi ok nélkül is hátat fordítanak apáinktól öröklött hitöknek!

Ezen ellentétes jelenség azon körülményben leli magyarázatát, hogy a kath. evang., v. ref. vallású politikus, író vagy tudós felekezeti középiskolájában tanulta felekezetét becsülni és vallását tisztelni: míg a zsidó tanuló kereszténytársai- és tanáraitól vallását és felekezetét megvetve és gyűlölve látja, úgy, hogy 8—12 évi iskoláztatás után azon pillanat után sovárogo, melyben szüleitől elválva és önállósítva, azon súlyos és ránézve fölösleges lomtól megszabadul, mely hosszú éveken át üldöztetését okozta, és mely jövő boldogulhatása elé oly legyőzhetetlen akadályokat gördít.

Dr. Mahler Miksa,
a vágujhelyi reáliskola igazgatója.

Az erdélyi hadgyakorlatok és a zsidó hitközségek.

(3. Folytatás.)

A borvizések, t. i. azon székely borszék viz-árusok, kik saját szekerekkel és kicsiny czujdáikkal (lovaik) egész Erdélyt, Bánátot és Romániát összebarangolják és minden helységét ismerik.

Vig életet csaptunk itt és a hol egykor holtak hátán ittak, ettek; mi csak élők hátán ittunk, de nem ettünk, mert nem volt mit. Egy pohárból ivott tábornok és hadnagy, és örült az, a ki a másiktól egy falatot kaphatott.

Innen Szászváros felé szeltük át a szép Kenyérmezőt, melynek nem rég állított emlékjelét az alkenyeri índóháznál hagytuk el.

Benczenczet is elértük, hol a kenyérmezei diadal emlékére emelt kápolna alapjának romjait láttuk amint elporladoztatta az idő vasfoga.

Bizony sanyaru képet vágunk féldandárunk kintartó honvédei, midőn az előttünk mendegélő másik

Három nap Jeruzsálemben.

(1-ső folytatás.)

Említettem már, hogy a zsidók Jeruzsálem lakosságának körülbelül $\frac{1}{3}$ -át képezik. A szent város zsidósága két részből áll: az egyik a szefardok közössége, a másik az askenazoké.

A szefardok elnevezése alatt azon spanyolportugál zsidókat értjük, kik nyugati hazájukból I. Izabella uralkodása alatt kiűzetvén, részben ide telepedtek. Vallási liturgiájuk a régi spanyol. Egymásközt spanyolul beszélnek. A Tuniszból, Marokkóból és Algirből bevándorolt kisebb töredék az arabs nyelvet használja.

A jeruzsálemi zsidó lakosság tulnyomó része (7000 lélek) szefardokból áll; ezek képezik a vezérközséget. Élükön a tudósok, *chachamim* által választott *Chacham basi*, főpap, áll, kit a török kormány állásában hivatalosan megerősít. Ezen főpap a szultán sajátkezű aláírásával ellátott diplomát nyer és rendszerint rendjellel tüntettetik ki. Ő elnöke a *Bész-Dinnek* (biróságnak), mely 3, illetve 7 tagból áll és vallási és magánjogi vitás ügyekben ítél és mint ilyen a más felekezetbeliek előtt is nagy tekintélynek örvend. A szefardok viselete és életmódja teljesen keleti; kivételes mozzanatok csakis családi életükben észlelhetők.

Igen érdekesnek és meglepőnek találtam azt, hogy a keleti zsidóknál a bigámiának, a *kétneségnek* semmiféle vallásos akadály nem áll útjában. Évenként 5—6 esetben fordul elő, hogy a férj rendszerint az élő első feleség rokonát is elveszi, bár ehhez az első hitves beleegyezésén kívül feltétlenül

féldandár lábát megvetette e gazdag és sok uraság meg hitsorsosaink által lakott, szép és nagy faluban és mert nekünk mégis tovább kellett mennünk a 60 házból álló Gyalmárra, melyet azonban Al-Gyógytól csak a Maros választ el.

Oda is értünk szerencsésen, abba a szegény oláh fészekbe, melynek összes intelligenciája egy tisztartó és a zsidó hajó- és regálebérlő.

Itt nagyon összeszorultunk, a mennyiben a huszárokkal együtt körülbelől 1400-an lehettünk. De azért a nyomunkban megérkezett honv. miniszter a legjobb jelentést vette be és elhajtattott.

Megrohanták e közben a legények az árendást, ki azonban — mint katonaviselt ember — méltányolni tudta erejét; üzletét bezárta, és csak az ablakon át adja ki rendre a porciókat. Az alezredes ezt helyeselte. Ha antiszemita lett volna ott a helyszínén, nyomban embertelennek nevezte volna az óvatosságot. A legénység, — ha pénze volt — békét köthetett a gyomrával, és ez az árendás érdeme.

Miután 3 napi folytonos menet után egy napi

issue No. 46, pgs. 5-8 - missing

Sámuel rabbi egyik rabszolganőjének megfizette a becsületsértésre kivetett birságot, mert, mint mondá, csak munkaerejével és nem becsületérzésével van jogom rendelkezni.

Ha a pogány rabszolga meghalt, tisztességesen temették el és az akkori szokás értelmében az elhunyt sirjánál a következő kezdetű gyászdalt énekelték

„Sirassátok el, ki olyan hü vala
S szépen megélt munkás keze általa.,,

Mindevvel meg nem elégedvén, a tudós Maimonides a zsidó szolgálatban volt pogány rabszolgákról irt értekezését így fejezi be: »Ámbár jogilag ez mind helyes, a magasabb erkölcsiség és a mélyebb életbölcesség minden embertől megkívánja a szelid bánásmódot és könyörületességet. Ezért rabszolgái jármát meg ne nehezitse senki is, ne kinozza szóval és tettel; de ossza meg vele a lét minden örömét; táplálásuk legyen előbbre való, mint gazdáiké, sem szóval sem tettel meg ne bántsa, mert Isten akarta erejüket, nem pedig becsületérzésüket rendelte szolgálatodra. Ne bánjál keményen velük, ne lobbanj ellenök haragra; parancsolj higgadtan, beszélj gyengéden, és ellenvetéseiket hallgasd meg nyugodtan. Mert a kegyetlenség és a kihívó urhatnáság a pogány bálvány imádóknál rossz vért szülhet. Ellenben a zsidók, Ábrahám sarjai, kiknek isteni kinyilatkoztatás jutott osztályrészül, és oly szelid meghagyásokra és törvényekre lettek méltatva, jóságos könyörületre termettek. Azért mindenki istennek azon utján haladjon, melyről meg van írva: »Minden teremtménye fölött szeretete az örökös. És amint mi gyakoroljuk a kegyelmet, úgy lesz hozzánk kegyelmes Isten.

Modern emberek előtt már most az a kérdés merül fel: ha a rabszolgatulajdonosok, a máshitű szolgákkal így bántak, mily előnyben részesültek a cselédkedő hitsorsosok s milyenben a szabad szolgák? Erre a kérdésre a rabbinok e mondásával felelek: Aki zsidó cselédet szerez, az önmagát teszi szolgává a saját házában. Ha az elszegényedés valakit cseléd-ségre juttatott, vagy ha a tolvaj, ki a kárt megtéríteni nem tudta, s a törvény értelmében eladás utján került cselédnek, kinos aggodalommal örködtek, hogy a személyes szabadság elvét, az emberi méltóság tudatát, a bünhödöben is megőrizték. Nőket, ha loptak is, nem, de igenis férfiakat eladni szabad volt egyenként hirtelenében, árból ki nem tartva és titokban, mert az emberrel vásárt csinálni, és az isten képmását elkótyavetyélni nem szabad. A vételár a rendesen három évre elszegődő szabad szolga bérének kétszerese volt, mert több évig terjedő időre, mint a hány munkanap van egy hétben, eladni senkit sem lehetett. A rabszolgának azonban kötelességévé tették, hogy a mellékkereset és takarékoság utján szerzett pénzen szabadságát még az idejének letelte előtt vissza vá-

sárolja. Ezt oly czélből tették, hogy a szabadság érzelmek ne vesszék senkiből és a szív ne romoljék meg a szolgaság jármában. A gazdának ellenben azon kell lennie, hogy magához emelje és mindig tisztában kellett avval lennie, hogy csak testvére és nem alattvalója az, a ki mint cseléd ily módon került házába.

Ha gazda és cselédje nyilvános helyen jelentek meg, az utóbbinak alárendeltségét nem volt szabad észrevétni. A gazdának nem volt szabad rá támaszkodni és nyilvános fürdőbe a fürdőszereket maga után véle vitetni. Oly szolgálatokra, melyek a járó-kelőknek a rabszolgaság gyalázatosságát elárulták volna, nem lehetett őket alkalmazni, ennél fogva tiltva volt, mint festőt, péket, mészáros legényt és — szolgát. Asztalnál egymás mellett ültek és a gazdának nem volt szabad jobb ételekkel vagy régibb borral élnie, anélkül, hogy ezekben szolgáját is részesítette volna. Ebéd után ugyanazon szőnyegen aludt ur és szolga. A gazdának nem volt szabad puha párnákon aludnia, ha cselédjének szalmából vettetett ágyat. Ha csak egy vánkos volt is a házban, a szolga joggal tartott reá igényt s a gazdának be kellett érnie mással. Ha a szolgának neje és gyermekei voltak, ezekről is gondoskodni kellett.

Frankel L. A.

(Vége köv)

Gyöngyszemek a talmudból.

Meg akarod magad boszulni az emberiségen? Ismered-e a bossználó madár történetét? A tenger dagálya elmosta a csak az nap épített fészket. A madárka meg volt győződve, hogy csak ő miatta áradt meg a tenger, és megesküdött, hogy rettenetesen fogja magát megboszulni. Tele vette apró csőrét földdel és bele hányta a vízbe, aztán megtelítette száját vízzel és a partra locsolta. Így akarta a kis madár kiszáritani a világtengert. a

*

Ha drága volna előtted saját becsületed, nem bálnál oly könnyen mások becsületével.

*

Szivesebben vagyok üldözött, mint üldöző; szivesebben bántalmazott, mint bántalmazó; szivesebben sértett, mint sértő.

*

A jogtalanság csak jogtalanság, ha mindjárt általánosan gyakorolják is.

*

A kakas is, a bagoly is a pitynallatot lesi: A kakas, hogy kimehessen a szabadba, hogy munkásságra ébressze az alvókat, a bagoly, hogy a világosság elől elbujjék.

*

„Tested felső része“, így szólt egy mágus Amemorhoz: „Ormuzd, az alsó része Ahrimané.“ „Csodálatos“, válaszolt finom gumnyal Amemor, hogy Ahriman, ki annyira elleusége Ormuzdnak, megengedte ennek, hogy az ő [Ahriman] birtokán át csatornát vezessen.

*

Émá Szalom és fivére Raban Gamliel próbára akartak tenni egy bírót. Émá Szalom, egy napon megjelent előtte egy aranygyertyatartóval és előadta panaszát, mely szerint testvére meg akarja tőle vonni örökségét, azon ürügy alatt, mert a torah törvényei szerint leánygyermek fiu mellett nem örököl. A bíró elfogadta a szép gyertyatartót és így szólt:

A torah szabványai rég nem érvényesek többé. Igényeid teljesen jogosultak. Másnap elment Raban Gamliel ugyan e bíróhoz és vitt magával egy pompás libiai szamarat. A thora törvénye szerint — így szólt Raban Gamliel — egyedül én vagyok örököse apám fekvőségének. De ime nővérem a római törvényre hivatkozik és felét kéri a birtoknak. — Ez nem járja, — szólt a bíró, miután a szép libiai szamarat megnézte. A torah törvényei tirátok örökös kötelezettséggel bírnak. Ekkor betoppant Éma Szalom, ki a bölcs ítéletet az ajtó mögött kihallgatta. — Tegnap, — szólt — bölcseséged lámpája úgy világított, mintha a r a n y g y e r t a r t ó b ó l lángolt volna felém. Hja! az aranygyertyatartóba, — válaszolt gunyosan Raban Gamliel — belébotlott a libiai szamar, feldöntötte és a gyertya elaludt.

Talmudista.

H i r e k.

— **Szerkesztőségi irodánkat és kiadóhivatalunkat váczai körut 3. szám alá tettük át, mit ugy munkatársainknak, mint előfizetőinknek szives figyelmébe ajánlunk.**

— «**Kadis**» a czime Kompert Lipót azon rendkívül érdekes elbeszélésének, melyet sikerült fordításban közölni jövő számunkban kezdünk meg. A «kadis» (halotti ima), meleg szinekkel fest egy darabot a zsidó életből és erős drámai motivumaival, csaknem tragikumával tartós és mély nyomot hagy az olvasó lelkében.

— **Tempora mutantur.** Ismét kegyelemdőfést kapott a hazai antiszemizmus. Mágnásaink egyik legelőkelőbb alakja, a főrendiháznak tekintélyes tagja, és a Károlyi család feje, Károlyi István tette ezt. A hazai antiszemizmus ugyanis Károlyi grófot magáénak mondotta, egy a polgári házasság kérdésénél a főrendiházban elmondott beszéde miatt. Mi tagadás? — ebből az alapból kiindulva, bizony mások is azt hitték, hogy ha Károlyi gróf nem is teljes hive ennek a modern nyavalyának, de rossz szemmel mégis aligha nézi. Hogy a közhit ez volt, tudta a nemes gróf is, különben feleslegesnek tartotta volna elene azt a határozott nyilatkozatot tenni, mely a védnöksége alatt álló „Caritas“ nevet viselő, fővárosi jótékony-célú egyletnek f. hó 13-iki s a nemes gróf vezetése mellett megtartott gyűlésén elhangzott. Károlyi István gróf többek közt ugyanis így nyilatkozott: »Sokan különösnek tartják, hogy én állítólagos antiszemita nézeteim dacára egy nagyrészt zsidó tagokból álló egylet véknökségét elfogadtam. Ez egészen téves felfogás, melyet ezennel határozottan visszautasítok.« Azt hiszik, a gróf urnak ezt a nyilatkozatát a védnöksége alatt álló egylet tagjai sem fogadhatták nagyobb örömmel, mint általában minden magyar zsidó, és azok is, kik hazánkat az antiszemizmus féktelenségének nem szeretnék odavetve látni. Egyébiránt, mint értesülünk, a Károlyi István grófnak tulajdonított eme nézetek ellen elég fényes tanuság az a tény, hogy a grófi családnak Steinschneider Jakab hitsorsosunk régóta udvari szállítója.

— **A deési heczcz.** Thoroczka báró, Deés város főkapitánya november hó 10-én kiadott végéssel megtiltotta, hogy a városban lakó 15 zsidó

család, kik szombat- és ünneppon lengyel kaftánba és az ugynevezett straimlival fejükön járnak, miszerint ezen ruházatban az utcán megjelenhessenek. Bizonyára nem vagyunk barátjai a kaftán és straimlinak, de még kevésbé lehetünk szószólói az egyéni szabadság ellen vétő, muszkaszagu ukászoknak. 50 évvel ezelőtt Deésen lakó összes zsidók ilyen ruházatot viseltek, ma már a 300 zsidó közül mindössze 15-en vélik csak ilyen ruházatban megszerezhetni lelki üdvöket. Pedig nincs tudomásunk róla, hogy ilyen ukászok ezt elősegítették volna. Nem szeretjük a straimlit, de gyűlölői vagyunk a hivatalos erőszaknak. E főkapitányi rendeletre egyébiránt még visszatérünk.

— **A budai izr. hitközségnek** Ujlakon épülőfélben levő templomának építési költségeihez a főváros pénzügyi osztálya Országh Sándor dr., orsz. képviselő ajánlatára 3000 frtot utalványozott.

— **Rosenberg Sándor dr.** érdemduis főrabbit, Arad város első kerületében nagy szótöbbséggel városi képviselővé választották.

— **Az orsz. izr. siketnémák intézetének** a főváros a jótékony célokra előirányzott összegből megmaradt fölöslegről 300 frtot juttatott.

— **Az éhező iskolás gyermekek az izr. népkönyhában** f. hó 14-én étkeztek először. Az iskolaszolgák vetése alatt kivonult 100-nál több gyermek 3 hosszú asztal köré telepedett és mohón fogyasztotta a jóízű ételeket. Az ételek kiszolgáltatása Herzl Antalné, Kerpich Lipótné, Netter Albertné és Bloch Mórítzné felügyelete alatt történik

— **Egy zsidó éjszaksarki utazó emlékezete.** Griebel, az ismert éjszaksarki utazó, hadnagy, az éjszakamerikai éjszaksark-expeditió főnöke Israel Ede, angol csillagászról, ki kitartó utitársa volt, a következőkben emlékezik meg: „A 18 hős között, kik utazásunkban odavesztek, ott volt Israel Ede is. Csak a tudomány ösztönözte arra, hogy e veszélyes expeditióban velünk tartson. 1884. évi május havában olyan nagy beteg lett, hogy lábára sem állhatott már. Csak ifjuságáról és hazájáról beszélt és egy bölcs nyugalomával várta a halált. 27-ikén végre meghalt csendesén, úgy mint élt. Israel Ede vagyonos családból származott, s Angolország legtehetségesebb csillagászai közé tartozott. Halála rendkívül elszomorított. Hónapokon keresztül hálótársak voltunk, örömet, bánatot megosztottunk egymással és ő gyakran bátorított engem, ha akaratom csüggedten eresztette le szárnyait. Szerénysége, tenséges, szeretetreméltó jelleme minden társnak barátságát megszerezte számára. Ugy hittük, hogy „a mi Benjaminunk.“ Munkái és feljegyzései a tudomány számára nagy értékkel bírnak, melyeknek még betegségekor is elég időt szentelt. Israel Ede a tudomány martirja. Mivé lehetett volna, ha a rettenetes megpróbáltatáson szerencsésen jutott volna keresztül? . . .“

— **A felekezeti iskoláról** tartott Steinwender dr. képviselő a bécsi „Deutscher Fortschrittsverein“ helyiségében előadást, melyet az egylet tagjai közül kevesen, de Fiegl rechrathi képviselővel élén vagy 200 antiszemita „elvtárs“ nagyon érdekesnek tartott. Az érdekesség fokát ezek az urak, tudvalevőleg a zaj, lárma, ohó, pizszegés, és fütty intenzivitásával szokták jelezni. Erre támaszkodva, mondhatják, hogy a felotvasás nagyon érdekes volt, sőt mulatságos, amennyiben Steinwender ur, mikor az egész t. publikum félreértette szavait és Fiegl képviselő ur ezt oly módon jelezte, melyet Schlechter György lovag, elnök az »unanständig« szóval tudott elismerni: hát felállt a felekezeti iskoláról beszélő előadó

és kinyilatkoztatta, hogy „hála Isten, sokkal nagyobb idő óta antiszemita, mint legtöbb hallgatója (O-jeh!) és az is marad, ha ez a historia nem lesz is modern.« Mindamellett azt kívánja, hogy a clericalisoknak ne vessék ölébe az iskolákat. Hanem hasztalan kívánta ezt, mert bizony a vendég antiszemiták leszavazták és rendkívül nagy zajjal fejezték ki e feletti örömeiket.

— Egy »ismeretlen« jöltevőnek a titkára, Venetiani ur a brodyi (Galizia) zsidó elemi iskola ez évi deficitjét fedezendő, 1808 forintot adott át a jelzett iskola előjáróinak. Egyszersmind átadott 21 szegény embernek, kik az »ismeretlen« jöltevőhöz leégett viskójaik felépítésére segélyért folyamodtak, 2070 forintot. Hogy ez adományok Hirsch bárótól származnak, azt elárulni nem szabad.

— A salonicki-i-belgrádi vonal, mely a kereskedelemre rendkívül nagy befolyással lévén, a bécsi »Österreichische Länderbank« Salonickiben fiók-üzletet nyit, melyek vezetésével „Allatini Frères“ czég hitsorsosainkat bizta meg

— A bécsi izr. hitközség kiadásai 1886. évben 278.930 frt 44 $\frac{1}{2}$ kr-ra rugtak, melyből templomokra 36.325 frt, a hitszónok és rabbik fizetésére 15.601 frt, iskolákra 30.319 frt, kórházakra 42, 804 frt, segélyezésekre 26.972 frt, nyugdíj- és kegyadományokra 12.555 frt, a központi kórházra 44.262 frt, 1731 frt pedig az ifjusági istentiszteletekre esett kerek számban; a többi kiadás egyéb tételek közt oszlik meg. A bevétel 272.290 frt 80 $\frac{1}{2}$ kr volt, melyhez maga a községi adó 115.770 frral járult.

— Egy zsidó nő emléktábláját helyezték el a mult hó végén Olaszország egyik városában, Pesaróban. Az emléktáblát, melyet több köztársasági egylet készített a hazaszeretetéért így megtisztelt Nathan Sara Levi nevű, nemrég elhunyt zsidó nő számára, ennek szülőháza falába helyezték. Az emléktábla felirata a következő: „Qui naque — Sara Levi Nathan — il VII. dicembre 1819. — Con publiche offerte — la Sociéte republicane — nel 1886. posero.“ (Itt született Nathan Sara Levi 1819. december 7-én. Közadakozásból készítették a republicanus társulatok 1886-ik évben.)

— Érdekes vitairatot irt egy szófiai hitsorsosunk Tadzser Mózez Madje. A műnek, mely bolgár nyelven jelent meg, czime: „A zsidóság a talmuddal.“ A szerző benne azt törekszik bebizonyítani, hogy a talmud nem külön mű, csak a bibliának magyarázója, melytől ennél fogva el nem lehet választani.

— Az „Osserv. Cat.“ panasza, mely az elzsidósodó Franciaország sorsa felett kesereg, néhány érdekes adatot sorol fel, melyek feltüntetik, hogy a francia zsidóknak a közhivatalokban is több, elég szép állás jutott. Így elmondja, hogy Párisban 9 előkelő rendőr tisztviselő van, kikre egy-egy kerület rendőr-ügyei vannak bízva; van továbbá Franciaországban 15 zsidó bíró, 4 államügyész, és több mint 30 prefekt hivatalnok; sőt Taylor, a közbiztonsági biztosok főnöke, is zsidó. Mindez azonban nem azt bizonyítja, hogy Franciaország elzsidósodott, hanem azt, hogy ott a jogegyenlőség minden tekintetben nem pusztán írott malaszt.

— Dessau dr. történetbuvár a berlini egyetem egyik tanára, ki felekezetünk hive, mint a „Norddeutsche Allg. Ztg.“ jelenti, epigraphikus tanulmányok czéljából Algirba utazott, honnan csak deczemberben tér vissza.

— Életmentő leány kitüntetése. Moszkvából jelentik, hogy ott Sauervein Rachel nevű zsidó leány egy kutba esett fiú életét mentette meg, miért az orosz czár ezüst érdempénzzel tüntette ki, s férjhez menéséig bizonyos havi díjat rendelt számára, míg férjhez menése esetére nagyobb összeget helyezett neki kilátásba.

— Zsidók nyoma Chinában. Több olasz missionarius jár Chinában, kik utazásaik közben egy zsidó szentírásra találtak, melynek hengervégei tömör ezüsből valók. A talált kincset, melyről arra következtetnek, hogy hajdanában Chinában is voltak zsidók a honkingi muzeumba szállították.

Dr. Goldziéher Ignác felolvasása.

Dr. Goldziéher Ignác, egyetemi m. tanár által e hó 19-én este megtartott vallástörténelmi felolvasásáról bővebben csak a jövő számban referálhatunk. Arról azonban már most is meggyőződünk, hogy a hatalmas diszterem kicsinynek bizonyult, mi mindenesetre arra az örvendetes tényre vall, hogy a szép eszme termékeny talajra talált. A látogatók (közel 600-an) tulnyomó részben egyetemi hallgatók voltak, kik feszült figyelemmel kísérték a minden tekintetben fényesen sikerült felolvasást, melynek végétével zajos ovatiókban részesítették a kitűnő felolvasót.

Dávid király utolsó sarja.

— Philippon beszélye. —

[Vége.]

A szultán fél meggyőződéssel és fél kételylyel rázta fejét.

— De, Zin Aldin, mondok én valamit, — szólt Benjamin. — Én, nyugot fia, ki e városnak soha színét sem láttam, ki az óriási sivatag végére csak tegnap jutottam, kit te elfogattál és börtönbe vettél: én azt a börtönben sinylő ifjut, kit te ben Daudnak nevezted, leirom; igen, én leirom a színét sem látottnak karcsu fejedelmi alakját, fekete fürteit, kék szemét, a szép ajkát körülövező sötét szakállt; igen én leirom a sárga kaftánt, melyet visel, a lábán levő aranynyal himzett sarnt a csipőjét övező kék övet — — — és hogy minden kétkedésedről letégy, hát idézd emlékedbe a nagy sebhelyet, mely bal szemöldöke felett, halántéka felé huzódik, továbbá — —

— Hallgass, hallgass, látnoki ihlettségű ember, ő az, hiszek benned, hinnem kell...

A szultán megint leült a trónszékbe, egymásra vetette karjait, és mély gondolkozásba merült. Rövid idő múlva e szavakkal állt fel:

— Benjamin, fogadd köszönetemet. Vezettesd vissza magad oda, hol az éjet töltötted. Beren-al-Phereszcel tanácskozni szándékozom, és meghozni határozatomat. Még viszontlátjuk egymást.

Benjamin mélyen hajolt és kísérelve örvendő, elragadtatott szívvél hagyta el a termet. Amint künn az országnagyok sora közt elhaladt, ezek a benne csodált jelenség előtt teljes alázattal hajoltak meg.

Zin-Aldin csillagászával tudatta mindazt, mit nyugot zarándoka közölt vele, és bizony Pherecz, nagyon természetesen, a szultánt csak megerősítette hitében és elhatározásában.

A nap folyamán Bagdadból tényleg érkezett is egy és másféle hír, melyek körülbelől megegyeztek Benjamin közléseivel. Zin-Aldin a legnagyobb veszélyben látta magát, és nemsokára a tőle kívánt áldozatok a megszabadulással szemben, melyet epedve ohajtott apróságoknak tetszettek.

*

Még csak e mondani valónk van:

Egy hónap múlva pompás kis menet vonult be Bagdadba. Száz pompásan öltözött testőr haladt elől, ezt egy fehér pálczát vivő herold követte, ki azt kiáltotta hogy: „Egyengessetek utaturunknak, Dávidfiának Saccai fejedelemnek.“ Ez után a fehér biborral felszerszámozott lovon nyargaló felséges ifju következett, kinek fekete fürtjei, kék szeme és balszemöldökén széles sebhelye volt; fejedelmi ruhában pompázott és arany kard lógott oldalán. Az almozali előkelőség színe-javából álló nagy kíséret jött utána és végül számtalan rohobodi, carchemisi, pundebitai, abkerai és végre bagdadi zsidó zárta be a menetet, mely a Bagdadban megfordult menetek közt a legnagyobbak egyike volt. A herceg kíséretének közepette fényes hordszéket vitt két gyönyörű öszvér, melynek mindenik oldalán kivont kardú ennuh balagott. A hol a hordszék függőyei kis rést nyitottak, ott az almozali szultán leányának, a szép Aidának tüzes szeme villogását lehetett látni, ki atyja kívánságának örömmel felelt meg, midőn Saccai nejevé lett és készséggel engedett vőlegénye kérésének, hogy a zsidó hitre térjen. Mindez megtörtént, természetesen titokban; mindamellert ez Zin-Aldin udvarában nem volt titok.

A hordszék után di Tudela Benjamin ben Jonah ballagott boldogan; mert Dávid utódát, a volt rabfejedelmet, utazásának utolsó reményét nem csak színről-szinre látta, hanem a legborzasztóbb veszély torkából ragadta ki és a szerencse fiává tette.

Saccai követségét Mosztandged kalifánál siker követte és azon kikötésre, hogy Zin-Aldin halála után — mivel ennek fia nem volt — az ország a kalifára marad, Almozal békéjét mi sem zavarta meg. A kalifa Saccait magánál fogta és az államában levő zsidók fejévé nevezte ki, minek következtében Syriától Saccai parancsait Hindosztánig követték a zsidók.

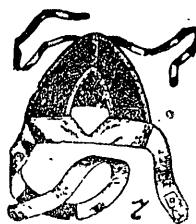
Saccai sokat beszélt Benjamin lelkére, hogy maradjon nála örökre, de hasztalan. Benjamin zarándokló vágyának nem tudott ellenállani, bucsut sekitől

sem vevén, egy szép reggelen fogta botját és a Bagdad tartományon kívül eső lógközelebbi városba, Resenbe ment. Egy drága gyűrű kivételével, melylyel Saccai tisztelte meg, porszemét sem vitt magával. A gyűrű, melybe Dávid czimere van vésvé, a Saccai családban mint legföltettebb örökség szállt családról családra.

Németből: *Hábor Samu.*

Ő Felsege az osztr. császár és Magyarország apostol. királyától, valamint Ő Felsege a belga király által szabadalmaztatott.

Legujabb találmányú

Suspensorium

(helytartó.)

Minden férfinak ajánlatos, lovaglónak s sokat járónak okvetlen szükséges.

Szövött 60 krtól 1 frt 50 krig. Szarvasbőr 1 frt 60 krtól 2 frt 70 krig. Vulkánirozott kautsukból (vizmentes) 3 frt.

KELETI SÉRVKÖTŐ.

Még a legelhanyagoltabb sérvet is kitódulása ellen védi. (2) két felváltható pelottával és sérvvédővel ellátva, mely a sérvet és a sérvkötőt is izzadás ellen védi, mindig szárazon, tisztán és épen tartja. Egyoldalu 6—10 frtig, kettős 12—18 frtig.

Mindennemü gummi és tollsérvkötők, betegápoló-eszközök,

Gummi különlegességek, valódi francia óvszerek, Praeservatives stb. stb.

Megrendeléseket pontosan és titoktartás mellett eszközöl

KELETI J.

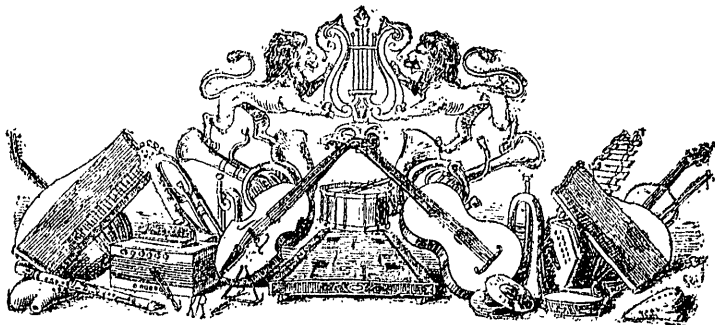
csász. kir. szabad. sérvkötész és ortopédiai műszerész,
BUDAPEST,

Koronaherczeg-utca 17. szám, a szerviták épületében

Orvosi nyilatkozat: Keleti sérvkötész úr, sérvkötőit betegeim már hosszabb idő óta a lehető legjobb sikerrel használják, még legrégebbi sérvök ellen is teljesen czélszerűnek bizonyulnak stb. stb: dr. Hirsch Miksa s. k., orvos és sebész-tudor, a fővárosi Rókus-kórház v. orvosa, a cs. és kir. katonai kórház v. orvosa stb.

Sternberg Ármin

hangszergyára Budapesten, VII. Kerepesi-ut 36.
(szemben a Rókus-kórházzal)

Legujabb Harmonika-Fuvola 12 billentyűvel, kellemes hangokkal; bárkinek igen kellemes mulató-eszköz. Ára: 2 frt. Mindennemü hangszerek nagy raktára. 200 kép-pel diszitett nagy hangszerkatalogus kívánatra ingyen. Harmonikáról külön árjegyzék. Javitások pontosan teljesítetnek.